

SVART TRASRYA

TEXTILKONSTNÄR PASI VÄLIMAA VÄVDE SIN FÖRSTA RYA UNDER UTBILDNINGEN PÅ KONSTFACK I MITTEN AV 1990-TALET, DET GAV EKO I VÄVVÄRLDEN OCH HANS RYOR TOG PLATS PÅ GALLERIER OCH KONSTHALLAR. HÄR BERÄTTAR HAN OM EN AV DEM – DEN I MÅNGA NYANSER AV SVART.

VÅRA NORDISKA RYOR är något av det vackraste jag vet. Den enkelheten och fantasin är förbryllande, både i vardag och i fest. Här började min resa när jag bestämde mig för att väva något som skulle vara tungt och mörkt. Den stora skalan var viktig för att komma åt den fysiska verkan som ryan har. Därför var vävproverna också stora och uttrycksfulla, nödvändiga steg i processen för mig att skaffa ny kunskap och erfarenhet. Ett ryaprov i vitt och ett i svart.

Ryan är vävd i ett stycke, slätsidan i tuskaft med både varp och botteninslag i svart lingarn. Nocksidan är helt täckande och består av handfärgade tygremsor av ylle, siden, bomull, lin. De är alla färgade i olika toner av svart, sedan knutna runt varptrådarna till en kraftfull relief. Tygerna skiftar från matt till blankt, från grovt till skirt, från mjukt till hårt. Jag har relation till var och en av tygerna. Några är de första tygerna jag själv vävt i finskt lingarn till bastuhanddukar, några är från mormors hem från Karelen, klänningen min mamma hade när hon var havande innan jag föddes. Nu alla färgade i färgbud för att fungera tillsammans. Handfärgningen behövde ett flertal olika bad för att kunna få fram de olika tonerna men också på grund av animaliska fibrer eller cellulosa som båda kräver sina färgningsmetoder för ett lyckat resultat. Efterbad med vackra nyanser använde jag tills det inte längre fanns någon vätska kvar. Inget kastades bort.

Att få komponera med dessa material i vävstolen var en oförglömlig upplevelse. Arbetet bestod av dagar av färgande, omhändertagandet av materialet innan de kunde knytas till

en rya. Vävbredden var närmare 3 meter och vävningen i den stora mattvävstolen gav väven den stadga som behövdes. Knutraderna växte sakta och de skyttlade inlagspartierna däremellan, eftersom jag var tvungen att låsa båda tramporna när jag knöt nockorna för att väven var så bred. Till hjälp hade jag en lång bänk med vagnar jag kunde sitta på och åka längs väven. Bakom mig på hyllorna hade jag förberett de färdiga tygerna som nu var strukna och ordnade i olika grupper för att sedan plockas, klippas och knytas runt varptrådarna. Under de mest intensiva dagarna hängde tygremsorna över vävstolen. Det var viktigt att kunna se dem i ögonvrån nära det färdiga partiet. Då uppstod möjligheter till estetiskt tilltalande blandningar med tygerna som nu vävdes intill varandra. Skisserna behövdes mest i början, nu gällde det att kunna väva så att den vävda ytan fick en livlighet och variationsrikedom. Varje dag växladet plockandet och skyttlandet med varandra och arbetet pågick dagar och månader. Stämningen i ateljén kändes nästan helig och full av närvaro. Allt fokus och all koncentration hamnade nu i vävstolen. Sakta rullades väven runt bommen och i slutet fanns det inte mer plats att kunna väva. Jag hade kommit till slutet, 320 cm. Det är ryans höjd.

Under resan hade jag fått hjälp. Med pådragningen av den breda varpen och även i slutet för att kunna dra ut den färdiga väven, lyfta den och slutligen kunna avsluta den.

Ryan påminner mig om naturens och växandets kraft. Den är både stark och kraftfull men också inbjudande och meditativ, som ett tillstånd eller stämning av något. En monokrom relief där otaliga mörka toner skiftar med hjälp av ljuset som fångar det blanka eller

det matta i tygerna. I min första, stora separatutställning *Skogen är evigt trogen* på Galleri Doktor Glas visades den tillsammans med två andra trasryor. En i skimrande bronstener och en blek rosa, båda med handfärgad och handmålad sidensatin. Samtidigt öppnades en stor slöjdtutställning på Liljevalchs Konsthall där två ryor av mig visades: en färggrann festrya jag vävt med korndrällsbotten i ull och bredvid den ryan *Årtal* som jag formgivit inspirerad av nordiska slitryor från båtarna i våra kuststäder. Sedan fortsatte jag mina rya-äventyr med handfärgade fjädrar istället för garn eller tyg på nocksidan. Även formgivning för nya ryor med särskilt framtagna UllMagarn blev ett nytt och viktigt sidospår med hög kvalitet.

Upprepningen i både färgandet och i vävningen av ryan ger särskilda kvalitéer till det färdiga verket. När man upprepar arbetsmoment för hand tillkommer en sorts naturlig förändring med små skiftningar som är oundvikliga på grund av den mänskliga faktorn i processen.

I den svarta ryan upplever jag denna slow motion av upprepningar med små skiftningar som en kvalité där tillverkandet och tekniken blir till ett innehåll.

Trasryan vävde jag på nittioalet då det knappt inte fanns några textila inslag i miljöerna. Ryamattan som sådan hade man inte heller sett på årtionden. För mig fanns det en frihet att kunna uttrycka mig genom att lyfta fram det vackra och tunga i en textil relief som denna i monumental skala. Ännu idag känns denna textil aktuell och tidlös.

